

A Siroki díj (vándorserleg) eddigi tulajdonosai

1993 Péter Géza
1994 Ballagó Emánuel
1995 Virágh Dezső
1996 Laskay Sándor
1997 Vas Sándor
1998 Tóth Sándor
2001 Lakó Antal
2002 Gere Géza
2004 Diószeghy Sándor
2005 Soós János
2006 (Dogosi Károly jelölt, elhalálozott)
2008 Makai Pál
2011 Pócsi Béla
2012 Pállinkás György
2013 Maróti Béla
2014 Paraszka János
2015 Lipták József
2016 Kerek László
2017 Kertész Dezső
2018 Gergáczy Imre
2019 Fülöp János

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY

IDŐSZAKI KIADVÁNYA

34. SZÁM

2020 ÁPRILIS-JÚNIUS

IMPRESSZUM

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY IDŐSZAKI KIADVÁNYA

MEGJELENIK : negyedévente

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: az alapítvány elnöke és kuratóriumi tagjai

A kuratórium elnöke: Varga Sándor
A kuratórium tagjai: Küzmös Csaba
Lakó Antal
Vajó Sándor
Virágh Dezső

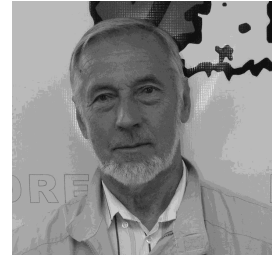
LEVELEZÉSI CÍM: Varga Sándor Nyírtura, Rózsa u. 10. 4532

EMAIL CÍM: vargasa@freemail.hu

HONLAP: www.sirokialapitvany.hu

ADÓSZÁMUNK: 18044861-1-15

Gyászír

Lipták József (1945 -2020)

A hazai avikultúrát újabb pótolhatatlan veszteség érte, elhunyt a magyarországi díszmadártenyésztők egyik legnagyobb alakja, Lipták József. Biológia-kémia szakos tanárként környezetmérnök hallgatóknak vízi környezet élővilágát és biotechnológiát oktatott, 14 éve nyugdíjasként hódolhatott szenvedélyének. Habár a kardinális pintyek képezték a fő érdeklődési területét, Európa-szerte ismerték eredményeit, évtizedek óta foglalkozott nagypapagájok, pintyfélék tenyésztésével, sőt egy időben több száz akváriumos díszhaltenyészetet is fenntartott.

Számos szacikket publikált, úgy tartotta, hogy az át nem adott tudás nem ér sokat. Hatalmas ismeretanyag birtokában volt, melyet bárki, segítségért hozzáfutóval megosztott. 2016-ban Siroki-díjjal tüntette ki Alapítványunk. Kiterjedt baráti és szakmai kapcsolatai révén Európa-szerte gyászolják.

Szellemisége szacikkeiben, 2019-ben társszerzőként írott könyvében és mindannyiunk emlékezetében él tovább.

Isten nyugosztalja!

Ezt a dzsungeltyúk fajt teletetni minimum 6-10 C°-on, száraz, huzatmentes helyen érdemes. A lábuk ugyanis érzékeny a fagyra. Tágas és világos helyen helyezzük el őket a teli időszakban.

Tartásukat elsősorban szépségük miatt ajánlom, hiszen szaporításuk sem egyszerű, természetük pedig vadnak mondható.

Szabó Roland

Tisztelt Madárbarát

Bizonyosan tapasztalták kiadványunk rendszeres olvasói, hogy az Alapítvány füzetei nem érkeztek meg, és az online kiadványok is csúszással olvashatók a honlapunkon. Természetesen Alapítványunkat sem kerülték el a koronavírus tavaszi hulláma által okozott nehézségek. A nyomtatás, papírbeszerzés, postázás személyes kontaktusokat kívánt, ám ezek erősen korlátozottá váltak ebben az időszakban. A mostani számunk nyomtatott verzióját ezen okokból kifolyólag együtt postázzuk az előző számmal.

Az őszi díszmadár kiállítások valószínűleg elmaradnak, így ez évi ünnepélyes díjátadónk helyszíne is kérdéses jelen pillanatban. Ugyanakkor remélhetőleg az idei évben is sikerül kiválasztanunk a Siroki-díj díjazottját, mely személy kiválasztásához az Olvasó segítségét is kérjük. Várjuk az ajánlásokat azokra a köztiszteltben álló madarászokra, akik méltók lehetnek a Siroki-díjra 2020-ban.

Továbbra is várjuk azokat a tenyésztői beszámolókat, melyek a hazánkban tenyésztett ritka díszmadárfajok sikeres tenyésztéséről szólnak, hogy beszámolhassunk róluk, gyarapítva ezzel a mind szegényesebb hazai díszmadarakról szóló szakirodalmi munkákat.

2020 valószínűsíthetően keveseknek lesz az az év, melyre évek múlva vidáman és elégedetten tekintenek. Bízunk benne, hogy sikerül fenntartanunk a következő évre baráti, szakmai kapcsolatainkat a nehézségek ellenére is, illetve a hazai díszmadárállományok, tenyészetek, és legfőképpen tenyésztők veszteségek nélkül vészeli át ezeket a nehezebb időszakokat.

VÁLOGATÁS SIROKI ZOLTÁN ISMERETTERJESZTŐ ÍRÁSAIBÓL

34. RÉSZ

Költésparazitizmus a madárvilágban (Folytatás)

Boetticher véleménye szerint, minden olyan régebbi közleményt, amely arról szól, hogy a vidákat a szabadban fészkelni látták, vagy a fogságban fészkelésüket megfigyelték, tévesnek kell minősíteni.

E tévedések szerinte arra vezethetők vissza, hogy a vidát a megfigyelők a gazdamadár fészkebe berepülni és eltávozni látták, amit aztán vidafészeknek minősítettek. Azt, hogy Boetticher e megállapítása alól mégiscsak van kivétel, bizonyítja a Geflüederte Welt 1956. évfolyamában, Karl Nielson dán madárkedvelő tollából megjelent közlemény, amely az atlaszpintynek fogságban történt sikeres tenyésztéséről számol be. Egy nagy kerti röpdében atlaszpintyek maguk építettek fészket és fiókáikat maguk nevelték fel.

Az Avicultural Magazine 1926. évi 11. számában közlemény jelent meg, amely szerint a szövőmadarak családjába tartozó *Anomalospiza imberbis* eredményesen költött a fogságban. A földön épített fészket, amelybe négy tojást rakott. Két fiókát a szülők maguk nevelték fel. A megfigyelések szerint ez a madár a szabadban más madarak fészkebe csempészi be tojásait és fiókáit azokkal nevelteti fel. Dr. K. Russ is beszámol arról, hogy nála a paradicsom-vidapinty egy ízben maga rakott fészket és egy fiókát sikeresen fel is nevelt.

Különböző, többé-kevésbé ismeretlen szerzők ilyen természetű híradásait kétségbe lehet ugyan vonni, de Russ szavahihetősége felől nem lehet kétség. Ezeket az eseteket egyébként, még ha igazak is, csak, mint ritka kivételeket könyvelhetjük el. A fogság megváltozott életkörülményeket teremt, amelyekhez a madár alkalmazkodhatik.

A vidák általában elég veszekedő természetű madarak, áll ez különösen a dominikánus vidára. Ezért őket a madárkedvelők rendszeren nem a náluk kisebb és gyengébb díszpintyeikkel, hanem a velük egyenlő nagyságú és éppen olyan veszekedő természetű szövőmadarakkal (*Ploceinae*) tartják együtt.

Ilyen körülmények között kizárt a parazitizmus lehetősége, így azután a vida, ha mindenáron költeni akar, kénytelen a fészkeképítéshez maga hozzáfogni.

Nem érdemes kotlás időben zavarni őket, ugyanis természetükből adódóan nagyon vadak, és ilyenkor olyan irammal ugranak le a fészkekről, hogy a tojásokat azzal a mozdulattal össze is törik.

A kotlót a csibékkel célszerű teljesen elkülönítve tartani, mert a nem kotló tyúkok kárt tehetnek a kicsikben. Eleinte reszelt répát, főtt tojást és baromfi indító tápot etetek velük, majd a későbbiekben adjunk nekik apróra vágott gyümölcsöt, hangyatojást. Alaptakarmányuk magkeveréke azonos azzal, amit egzotikus galambjainknak adok: szeklice, napraforgó, búza, kukorica, köles, kender, cirok. Ezeken kívül a tyúkok még mungó babot és máriatövis magot is kapnak.

TENYÉSZTŐI BESZÁMOLÓK A HAZÁNKBAN TENYÉSZTETT RITKA MADÁRFAJOK TENYÉSZEREDMÉNYEIRŐL

39. RÉSZ

A Lafayette dzsungeltyúk vagy ceyloni dzsungeltyúk (*Gallus lafayetii*) tenyésztése

2015-ben vásároltam az első pár Lafayette dzsungeltyúkaimat, majd 2016 őszén sikerült megszereznem 2 db teljesen véridegen tyúkokskát. Így a feltehetőleg testvérpárhoz társult még 2 tyúk.

Ezek a baromfi félék - mint ahogy a nevükben is benne van, Ceyloni vagy Sri Lankai tyúk- Sri Lanka területén őshonosak. Az ország nemzeti madaraként emlegetik. A nemek teljesen eltérő színűek, mint a kapingálók többségének. A kakas testhossza kb. 60-70 cm, míg a tyúké kb. 30-40cm. A kakas feltűnően aranyló küllemét a hosszú nyaktollak sárgás és a szárnytollak narancsos színe kölcsönzi. Torka és farktollai fémesen csillogó kékesfekete színűek.

Mint ahogy a kapingálókra jellemző, úgy ezeknél a madaraknál is mentek a hatalmi harcok, de csakis a tyúkok között. A kakas nem volt agresszív egy tyúkkal sem!

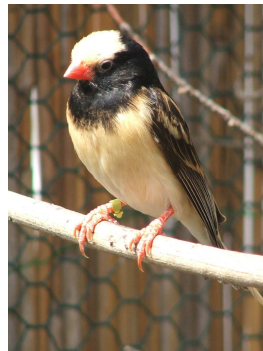
Apró, csipkézett piros taréja hátsó-közepes részen ovális alakú sárga folt található. A tyúkok barnák mellüket, hasukat pikkelyszerű fehér tollak borítják.

Táplálékuk többnyire magvakból, gyümölcsökből és apró rovarokból áll. Tenyész szezon előtt fehérjében gazdag táplálékkal kedveskedjünk nekik, pl. főt tojás, lisztukac, hangyatojás, stb., valamint sok-sok gyümölcs. Szaporodásuk fogságban (házánkban) tavasz és nyár első felére tehető. Fészekaljuk 2-5 fehér tojásból áll, melyen a tyúk 20-21 napig kotlik. Ezek a madarak nem féltetlen a földre rakják tojásaikat. Tapasztalataim szerint egy fara, bokorra helyezett kosár vagy láda is teljesen optimális számukra.

Az első tenyészévükben az egyik tyúk 4 tojást tojt, a tojásokat kotlós tyúkkal keltettem ki. 3 csibe kelt, 2 sikeresen felcseperedett. A másik tyúk csak 3 tojást rakott, saját maga költötte ki a kicsiket. Ez a fészkalj sikeresen fel is cseperedett.

Egy nagyon érdekes jelenségre szeretném még itt a figyelmet felhívni. Az *Euplectinae* alcsaládban vannak madárfajok (a *Niobella*, *Drepanoptes* és *Coliuspasser* genus tagjai), amelyek alakra, színre és viselkedésre nagyon hasonlítanak a vidákhoz, de nem költésparaziták. Ennek következtében náluk mindazok az alkalmazkodásbeli jelenségek, amelyek a vidáknál a költésparazitizmus következtében kifejlődtek, hiányzanak. Tehát a fiókák színe az anyamadar színével megegyezik, a tojások nem fehérék, hanem színesek, illetőleg tarkák és a fiókák jellegzetes torok-mintázata is hiányzik.

Hosszú, fáradtságos munka volt, amíg a kakukkprobléma sok homályos kérdését a kutatók megoldották. Még nehezebb dolga van annak, aki trópusi madarakat akar megfigyelni. Ezért a madárkedvelők, a tudománynak hasznos szolgálatot tehetnek, ha olyan madarak tenyésztésével kísérleteznek, melyeknek életmódja a szabadban ismeretlen, vagy nem egészen tisztázott. Ez az eset a vidáknál is.

Szalma vida és galléros özvegyvida

A vidák fogságban tartását éppen költés-parazita mivoltuk teszi rendkívül érdekessé. Bármennyire közönséges is a külföldi madárpiacokon a paradicsom-vidapinty, az atlaszpinty és a dominikánus vida-pinty, általános volt mindig a panasz, hogy fogságban a költés nem megy. Ma már tudjuk, hogy a vidáktól csak

akkor lehet szaporulatot várni, ha egy hím és több tojó mellett a gazdamadarak is jelen vannak. Az atlaszpinty és a dominikánus vidapinty esetében ennek semmi akadályja sincs, mert a piros díszpinty (Amarant), amely az atlaszpinty gazdjája, valamint a korallcsőrű pinty, amely a dominikánus vida egyik gazdjája, a legközönségesebb és legolcsóbb díszpintyek közé tartoznak. A többi fajnál már nem ilyen egyszerű a dolog, mert azok gazdái ritkábban kerülnek behozatalra és drágák is.

Azt hiszem azonban, hogy ezeknél sem reménytelen a helyzet. Valószínűnek tartom, hogy a vida fogságban, ha hiányzik is a természetben szereplő gazdamadár, tojásainak lerakása céljából előbb-utóbb más díszpintyfajokat is igénybe fog venni.

A költés ellenőrzése a vidáknál sokkal körülményesebb, mint a mi kakukkmadarunknál, mert a díszpintyek valamennyien zárt fészket építenek, melynek oldalán szűk bebújónyílás van. A költés ellenőrzése azért csak a fészkek erős megbolygatása árán lehetséges, ami esetleg azt eredményezheti, hogy a nevelőszülők a tojásokat, vagy a fiókákat otthagyják. Az egész költési folyamat ellenőrzése pedig igen fontos. A vidatójások száma, nagysága, színe, a költés időtartama, a fiókák fejlődése, tollasodása, kirepülése mind olyan adatok, amelyek hozzá tartoznak a madár biológiájához.

Ezen a téren nagyon értékes szolgálatot tehet a japáni sirályka. Ezt a díszpinty-fajt több száz évvel ezelőtt Japánban állították elő, valószínűleg az Indiában honos hegyesfarkú bronzpintyből (*Lonchura striata*).

A japáni sirályka tehát céltudatos állattenyésztői munka eredményeképpen jött létre, akárcsak a szelíd kanárimadár. Kiváló tulajdonsága, hogy a legmegbízhatóbban költő díszpinty, és nagyon alkalmas arra, hogy a rokon fajok fiókait felnevelje. Kellő számú sirályka pár beállításával a vidatójásokat nyugodtan rájuk lehetne bízni, és így az egész költési folyamat minden fázisa pontosan ellenőrizhető. A japáni sirályka ugyanis éppoly kevésbé zavartatja magát a költés alatt, mint a kanárimadár.

Utoljára még egy költésparazitáról, egy Dél-Amerikában élő kacsa fajról (*Heteronetta atricapilla*) számolok be. Ez a kacsa tojásait főleg más vízimadarak fészkeibe rakja. A gazdamadarak között szerepelnek kacsa, lúd-, sirály-, szárcsa-, guvat-, batlafajok és különösen gyakran egy, a földön fészkelő ragadozó madár, a *Milvago chimango* (füstös karakara- a szerk.).

Vajon miképpen magyarázható a madarak költés- parazitizmusa? Láttuk, hogy a gulyamadarak közül egy faj, a barna gulyamadár egynejtűségben él, tojásait maga költi ki, fiókáit rendesen fel is neveli, de fészket nem rak, hanem más, rokon madarak fészket vesz el. Ennél a fajnál tehát fészkeparazitizmust találunk. Más gulyamadár-fajok ezzel szemben valódi költésparaziták. Vajon mi készítette a madarakat arra, hogy a fészkeparazitizmusról a költésparazitizmusra térjenek át?

Elfogadható magyarázat a következő: lehetséges, hogy azoknál a fajoknál, amelyek még maguk költenek, megcsúsz, hogy több nőstény közösen ugyanabba a fészekbe rakja a tojásait. Ilyen körülmények között természetesen a nőstények egy része nem kotlik, sőt lesznek olyanok is, amelyek nem jutnak el odáig sem, hogy tojásaikat egy közös fészekbe lerakhassák. Ezért kezdetben még ugyanazon fajba tartozó madaraik fészket keresik fel tojásrakás céljából, később a rokon fajokat is igénybe veszik. További lépés: a fészkepépitést és kottást teljesen abbahagyó nőstények már nemcsak a rokon fajok, hanem más nemhez tartozó, velük semmiféle rokonságban sem levő madarak fészkebe csempeszik tojásaikat. Íme előttünk áll a fejlődésnek a fészkeparazitizmustól a költésparazitizmusig tartó valószínű útja.

Természettudományi Közlöny 1959. 3. évf. 10. szám